

Innst. 455 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra energi- og miljøkomiteen

Meld. St. 35 (2016–2017)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Oppdatering av forvaltningsplanen for Norskehavet

Til Stortinget

Sammendrag

Forvaltningsplanen for Norskehavet ble lagt frem i 2009 i St.meld. nr. 37 (2008–2009) Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Norskehavet (forvaltningsplan). Den fastsatte langsiktige mål for forvaltningen av Norskehavet.

Denne oppdateringen av forvaltningsplanen rapporterer på gjennomføringen av tiltakene i forvaltningsplanen fra 2009 og vurdering av behov for videreføring og nye tiltak. Det presenteres tiltak knyttet til klimaendringer, arealforvaltning, god miljøtilstand og bærekraftig bruk, kunnskapsgrunnlag og -formidling samt videreutvikling av forvaltningsplansystemet.

Forvaltningsplanene skal legge til rette for verdiskaping gjennom bærekraftig bruk av ressurser og økosystemtjenester og samtidig opprettholde økosystemenes struktur, virkemåte, produktivitet og naturmangfold. Forvaltningsplanene skal videre bidra til økt forutsigbarhet og sameksistens mellom næringer som er basert på bruk av havområdene og utnyttelse av havområdenes ressurser.

Forvaltningsplanen fra 2009 fastla helhetlige rammer for petroleumsvirksomheten i Norskehavet (utlysning, leteboring og seismikk). Regjeringens vurdering er at disse rammene skal videreføres med presiseringer og endringer frem til neste oppdatering av forvaltningsplanen.

Forvaltningsplansystemet skal bidra til å oppfylle Norges plikt etter FNs havrettskonvensjon til å ta

vare på miljøet i våre havområder. Denne plikten henger nøye sammen med de omfattende rettighetene havrettskonvensjonen gir oss til å utnytte de levende marine ressursene og andre ressurser på kontinentalsokkelen under nasjonal jurisdiksjon.

For en nærmere omtale av internasjonal havforvaltning og forvaltningsplanene i internasjonal sammenheng vises det til stortingsmeldingen om hav i utenriks- og utviklingspolitikken.

Marin forsøpling og mikroplast i havet

Marin forsøpling og mikroplast i havet er et økende problem og er spesielt omtalt i meldingen. Plastsøppel og mikroplast transporteres med havstrømmene over store områder og finnes igjen langt fra kilden.

Marin forsøpling omfatter avfall både i strandsonen og i havet. Plast utgjør ca. 80 pst. av avfallet i havet på global basis. Den globale tilførselen av plast til havet er raskt økende og var i 2010 estimert å være mellom 4,8 og 12,7 millioner tonn.

En FN-rapport anslo i 2001 at om lag 1 million sjøfugl, 100 000 marine pattedyr og et ukjent antall fisk og andre dyr ble skadet eller drept av marint avfall hvert år. Det må forventes at tallene er langt høyere i 2017.

FNs bærekraftsmål 14.1 fra 2015 sier at all marin forurensning, spesielt fra landbaserte kilder, og inklusive marin forsøpling og næringssalter, skal forebygges og signifikant reduseres innen 2025. Det er satt mål om reduksjon av marin forsøpling i OSPARs handlingsplan mot marin forsøpling og i hver av forvaltningsplanene for de norske havområdene. Målene vurderes som ikke nådd.

Norge har gjennom OSPAR sluttet seg til et internasjonalt samarbeid om overvåking av marin forsøpling i henhold til vedtatte mål og indikatorer.

Strandavfall overvåkes etter OSPAR-indikatoren på syv utvalgte norske strender. I overvåkingssystemet under forvaltningsplanene er strandavfall indikator i Barentshavet–Lofoten og plast i magen til havhest indikator i Nordsjøen–Skagerrak.

Regjeringen vil før sommeren legge frem en egen melding om avfallspolitikk og den sirkulære økonomien. Her vil det blant annet redegjøres ytterligere for oppfølging av Miljødirektoratets anbefalinger mot marin forsøpling og mikroplast som ble lagt frem for Klima- og miljødepartementet i 2016.

Stortinget har anmodet regjeringen om å fremme forslag med sikte på å forby mikroplast i kroppspleieprodukter. Et eventuelt forbud mot mikroplast i kroppspleieprodukter i Norge vil kunne innføres som forskrift i medhold av eksisterende lover. Departementet vil også se på muligheten for å samarbeide med andre nordiske land om å påvirke EU til å innføre et forbud mot mikroplast i kroppspleieprodukter.

Miljødirektoratet har gjennomført en vurdering av mulige tiltak rettet mot de viktigste kildene til spredning av mikroplast fra landbaserte kilder i Norge. Tiltak er blant annet vurdert i forhold til spredning av mikroplast fra bildekk og veistøv, gummigranulat fra kunstgressbaner, vedlikehold av båter og skip, tekstiler og plastpellets. Miljødirektoratet er bedt om å følge opp flere av disse tiltakene.

Gjennom prosjektet Fishing for Litter innhenter miljømyndighetene erfaringer og kunnskap som grunnlag for en mulig varig løsning for at eierløst avfall som fiskes opp av fiskeflåten, kan leveres gratis til behandling i land. Miljødirektoratet utreder muligheten for å etablere et system for vederlagsfri levering av avfall i havn for fiskere og andre som får opp avfall fra sjøen.

Regjeringen vil etablere et oljevern- og miljøsen-ter i Lofoten/Vesterålen hvor aktiviteter mot marin forsøpling vil inngå. Det utredes hvordan et slikt senter kan fremme kunnskap, teknologi og metoder for arbeid med oljevern og mot marin forsøpling for et renere havmiljø.

Arealbruk og arealforvaltning

Forvaltningsplanene er basert på et omfattende faglig grunnlag, og det tas overordnede beslutninger knyttet til disponeringen av havarealene.

Marin arealplanlegging har i hovedtrekk som formål å planlegge for forvaltning av aktivitet i havområdene innenfor nasjonal jurisdiksjon og samtidig beskytte de marine økosystemene.

Særlig verdifulle og sårbare områder i Norskehavet

Et viktig arealmessig grep i forvaltningsplanene er identifisering av særlig verdifulle og sårbare områder. Dette er områder som har vesentlig betydning for det biologiske mangfoldet og den biologiske pro-

duksjonen i havområdet, også utenfor områdene selv. I Norskehavet gjelder dette for områdene Remman, Froan med Sularevet, Mørebankene, Haltenbanken og Sklinnabanken, Iverryggen, Vestfjorden, Jan Mayen og Vesterisen, Eggakanten, Den arktiske front og Kystsonen.

Målet i forvaltningsplanen er at aktiviteter i særlig verdifulle og sårbare områder skal foregå på en måte som ikke truer områdenes økologiske funksjoner eller naturmangfold. Både bærekraftig bruk av havområdene og bevaring av områder med viktige miljøverdier inngår i en helhetlig forvaltning.

FISKERIER

Mørebankene er et av de aller viktigste områdene i Norskehavet for utøvelse av fiske, og i store deler av kystområdene og på Mørebankene vil det i sommerhalvåret være større fiskeriaktivitet nå enn tidligere.

I forholdet mellom fiskeri og skipstrafikk forventes det ingen store endringer i konfliktnivået, bortsett fra at en vil ha større konsentrasjoner av fiskefartøyer i kystnære områder i sommermånedene enn det som har vært siden forrige stortingsmelding.

Ved eventuell utbygging av havenergi eller offshore akvakultur kan dette lokalt medføre overlappende arealbehov som kan ha betydning for utøvelsen av fisket, spesielt for den mest stedbundne fiskeflåten.

PETROLEUMSVIRKSOMHET

Departementet viser til at det er ingen vesentlige endringer i forventet utvikling i petroleumsvirksomheten i Norskehavet frem mot 2025. Arealbruken foregår i områder som er omfattet av undersøkelses- eller utvinningstillatelser, og omfatter blant annet felt, rørledninger, overflateinstallasjoner og tidsavgrenset aktivitet som leteboring og seismiske undersøkelser.

Seismiske undersøkelser er avgjørende for å drive petroleumsvirksomhet, og utsettelse av seismiske innsamlinger kan medføre betydelige kostnader for petroleumsindustrien. Fiskeriene drar også nytte av petroleumsaktiviteten blant annet når det gjelder beredskap.

FORNYBAR ENERGIPRODUKSJON TIL HAVS

I regi av Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er det gjennomført utredninger av mulighetene for og konsekvensene av å åpne enkelte havområder for fornybar energiproduksjon til havs. Regjeringen tar sikte på å klargjøre hvilke områder det kan være aktuelt å åpne for søknader om konsesjon for havvindkraft. Foreslåtte havvindområder i Norskehavet er Stadhavet, Frøyabanken, Nordøyan–Ytre Vikna, Træna vest og Trænafjorden–Selvær. Potensi-

elle arealkonflikter er beskrevet i den strategiske konsekvensutredningen. Den strategiske konsekvensutredningen viser at det i alle de vurderte utredningsområdene vil være andre arealbruksinteresser, og en åpning av områdene vil få konsekvenser for miljø-, nærings- og samfunnsinteresser.

Marine verneområder og marine beskyttede områder

Marine verneområder kan etableres i medhold av naturmangfoldloven ut til tolv nautiske mil fra grunnlinjen (i territorialfarvannet). Regjeringen legger til grunn at tverrsektorielt marint vern etter naturmangfoldloven § 39 fortsatt skal bidra til at et utvalg av representative, særegne, sårbare eller truede marine undersjøiske naturtyper og naturverdier langs kysten og i territorialfarvannet blir tatt vare på for fremtiden. Områdene skal – sammen med arealer som er beskyttet etter annet lovverk – danne et nettverk av vernede og beskyttede områder som skal ta vare på økosystemer og naturverdier.

Som en del av planen for det videre arbeidet med marine verneområder skal det gjennomføres en evaluering av status og behov for vern og beskyttelse av marine områder – med bakgrunn i nasjonale og internasjonale mål. Dette vil inngå i grunnlaget for det videre arbeidet med marint vern i territorialfarvannet og bevaring av marine områder utenfor territorialgrensen.

Tiltak for beskyttelse og bærekraftig bruk av økosystemene i Norskehavet

Regjeringens havstrategi legger til grunn en videre satsing på de havnæringene hvor vi allerede er sterke, og stimulerer samtidig til forskning, innovasjon og teknologiutvikling for å utvikle nye næringer. Forvaltningsplanene skal bidra til økt forutsigbarhet og sameksistens mellom næringene som er basert på bruk av havområdene og utnyttelse av havområdenes ressurser.

Et klima i endring

Den økende påvirkningen fra klimaendringer og havforsuring ventes å medføre store endringer i marine økosystemers oppbygging og funksjon. Dette kommer i tillegg til annen påvirkning og vil medføre en økt samlet belastning på mange økosystemer.

Regjeringen vil:

- Øke kunnskapen om effekter av klimaendringer og havforsuring på de marine økosystemene og samvirke med andre påvirkninger.
- Videreutvikle overvåkingen av økende havforsuring og klimaendringer og effekten på sårbare, kalkholdige organismer som plankton og korallrev.

- Styrke kunnskapen om karbonbinding i marint plankton og marine vegetasjonstyper som tang og tareskog og ålegressenger.

Arealforvaltning og helhetlige rammer

MAREANO-kartleggingen har påvist mange nye korallforekomster og bidratt til at nye områder med kaldtvannskoraller i norske havområder er gitt særskilt beskyttelse gjennom status som marine beskyttede områder med hjemmel i havressursloven.

SÆRLIG VERDIFULLE OG SÅRBARE OMRÅDER

Identifisering av særlig verdifulle og sårbare områder har betydning for det biologiske mangfoldet og den biologiske produksjonen i havområdet, også utenfor områdene selv. I Norskehavet gjelder dette for områdene Remman, Froan med Sularevet, Møre-bankene, Haltenbanken og Sklinnabanken, Iverryggen, Vestfjorden, Jan Mayen og Vesterisen, Eggakanten, Den arktiske front og Kystsonen.

Det er ikke fremkommet kartleggingsresultater som gir grunnlag for å foreta endringer i avgrensning av de særlig verdifulle og sårbare områdene, som er en viktig del av grunnlaget for rammene for virksomhet.

Regjeringen vil:

- Utrede om områder med muddervulkaner, geotermiske oppkommer og metanhydrater oppfyller kriteriene for særlig verdifulle og sårbare områder.

MARINE VERNEOMRÅDER OG MARINE BESKYTTEDE OMRÅDER

Norge har internasjonale forpliktelser gjennom Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) og Konvensjonen om bevaring av det marine miljø i Nordøst-Atlanteren (OSPAR) om bevaring av kyst- og havområder, spesielt områder som er særlig viktige for biologisk mangfold og økosystemtjenester.

Regjeringen har satt i gang arbeid med en plan for det videre arbeidet med marine verneområder. Det skal gjennomføres en evaluering av status for arbeidet med vern og beskyttelse av marine områder og identifisering av videre behov for vern med bakgrunn i nasjonale og internasjonale mål.

Fire marine verneområder i kystsonen og i fjorder og seks marine beskyttede områder hvor korallrev er beskyttet mot bunnredskaper, er nå etablert i Norskehavet.

Regjeringen vil:

- Utarbeide en plan for det videre arbeidet med marint vern.
- Videreføre arbeidet med etablering av marine verneområder og marine beskyttede områder langs Norskehavskysten.

DYPHAVET

Særegne og sjeldne naturverdier i dyphavet langs Den midtatlantiske ryggen og ved muddervulkanen Håkon Mosby er påvist gjennom pågående forskningsaktivitet.

Regjeringen vil:

- Øke kunnskapen om naturtyper og arter på store havdyp.
- Vurdere behovet for vern eller beskyttelse av særegne og sjeldne naturverdier i dyphavet.

MINERALUTVINNING PÅ HAVBUNNEN

Det forventes økt interesse for kommersiell utvinning av nye typer mineralforekomster på større havdyp, og det er behov for et regelverk som legger til rette for god ressursforvaltning og miljø- og sikkerhetsmessig forsvarlig virksomhet, og at samvirke med andre aktiviteter ivaretas.

Regjeringen vil:

- Foreslå ny lov om mineralutvinning på havbunnen.

RAMMER FOR PETROLEUMSVIRKSOMHET

Kunnskapen om miljøkonsekvenser av petroleumsvirksomhet er bedret siden forvaltningsplanen fra 2009. Det er gjennomført leteboringer i områder med korallforekomster, hvor boreaktiviteten har vært pålagt særskilte vilkår for å unngå skade.

Forvaltningsplanen fra 2009 fastla helhetlige rammer for petroleumsvirksomhet (utlysning, leteboring og seismikk). Regjeringens vurdering er at disse rammene skal videreføres – med følgende presiseringer og endringer frem til neste oppdatering av forvaltningsplanen.

- Mørebankene:
 - Rammene for Mørebankene videreføres. Regjeringen ikke vurdert rammene på nytt, men vil foreta en slik vurdering dersom det er politisk grunnlag for det, og eventuelt komme tilbake til Stortinget med saken.
- Froan/Sularevet:
 - Ingen leteboring i oljeførende lag i gyteperioder og i hekke- og myteperioder (1. mars til 31. august).
 - Ingen leteboring i oljeførende lag i kystsonen mellom Froan og Sularevet i yngleperiode for havert (1. september til 15. november).
- Særlig for Sularevet og på Iverryggen:
 - Nye utvinningstillatelser skal iverksette nødvendige tiltak for sikre at korallrevet Sularevet ikke skades av petroleumsaktivitet. Det må påregnes særlige krav for å unngå direkte fysisk skade på revene fra bunninnretninger og ankerkjettinger, nedslamming fra borekaks (steinmasse fra borehullet) og forurens-

ning fra produsert vann (vann som følger med olje og gass fra reservoaret).

- HMS-regelverkets risikotilnærming innebærer at det i sårbare områder vil stilles strengere krav til virksomheten for å unngå skade.
- Ingen leteboring i oljeførende lag på Iverryggen i gyteperioder 1. februar til 1. juni.

AREALVERKTØY FOR HAVOMRÅDENE

En første versjon av et arealverktøy med digitale kart for havområdene ble lansert høsten 2016 og skal gi en helhetlig oversikt over miljøverdier, næringsaktiviteter, reguleringer og rammer for arealbruk i havområdene. Kartene vil vise miljøverdier som eksempelvis koraller, tareskog, gyteområder og sjøfuglkolonier, og næringsaktiviteter som fiskerier, skipstrafikk og petroleumsvirksomhet. I tillegg skal områder for potensielle nye aktiviteter, for eksempel kandidatområder for havvind, fremgå.

Regjeringen vil:

- Videreutvikle arealverktøyet for havområdene under forvaltningsplanene.

Tiltak for å sikre god miljøtilstand og bærekraftig bruk

BESKYTTE SÆRLIG VERDIFULLE OG SÅRBARE OMRÅDER

Målet om at «aktiviteter i særlig verdifulle og sårbare områder skal foregå på en måte som ikke truer områdenes økologiske funksjoner eller naturmangfold» vurderes i det faglige grunnlaget som nådd for Sularevet, Iverryggen, Den arktiske front, samt Jan Mayen og Vesterisen. Kunnskapsmangler gjør det usikkert om målet er nådd for Mørebankene, Haltenbanken og Sklinnabanken, Kystsonen og Eggakanten.

Regjeringen vil:

- Forbedre kunnskapsgrunnlaget om de særlig verdifulle og sårbare områdene for å kunne vurdere tilstand og måloppnåelse bedre.

SIKRE BÆREKRAFTIG HØSTING AV FISKEBESTANDENE

Havressursloven gir forvaltningen en plikt til å jevnlig vurdere om et fiske er forsvarlig og bærekraftig, også for mindre bestander som ikke måtte være underlagt årlige kvotereguleringer. Forvaltningen avgjør hvilke tiltak som er best egnet, og det skal blant annet legges vekt på en økosystembasert tilnærming, hvor det tas hensyn til leveområde og biologisk mangfold, samt at den må være i tråd med føre-var-prinsippet.

Regjeringen vil:

- Styrke kunnskapen om virkninger på økosystemene ved høsting av nye arter og høsting på lavere nivåer i næringskjeden.
- Videreutvikle integreringen av bevaring og bærekraftig bruk i den videre oppfølgingen av forvaltningsprinsippet i havressursloven.
- Fastsette forskrift om turistfiskevirksomheter med tilhørende regler om blant annet registrering og fangstrapportering.

FOREBYGGE SKADE PÅ MARINE ARTER OG NATURTYPER PÅ HAVBUNNEN

Redskaper som slepes langs bunnen, er den aktiviteten som medfører størst påvirkning på sårbar bunnfauna. Etter forvaltningsplanen fra 2009 er det iverksatt tiltak for å redusere belastningen på korallrev og andre sårbare bunnsamfunn i Norskehavet, blant annet gjennom opprettelse av marine beskyttede områder.

For å kunne trekke klarere konklusjoner om effekten av petroleumsvirksomhet på koraller og svampforekomster er det blant annet behov for vurdering av langtidseffekter på koraller og svamp.

Regjeringen vil:

- Sammenstille og tilgjengeliggjøre eksisterende informasjon om sårbar bunnfauna for brukere av havet.
- Videreføre arbeidet med beskyttelse av korallrev og annen sårbar bunnfauna mot bruk av bunnredskaper og vurdere de økologiske sammenhengene mellom de beskyttede områdene.
- Legge til rette for fortsatt arbeid med utvikling av mer skånsomme fiskeredskaper slik at påvirkningen på bunnen blir minst mulig.

BEVARE ARTER OG NATURTYPER

Det er fortsatt mangelfull kunnskap om sammenhenger mellom ulike deler av de marine økosystemene og om marine naturtyper som er særlig viktige for økosystemenes funksjon, struktur og produktivitet.

Regjeringen vil:

- Øke kunnskapen om funksjon og sammenhenger i de marine økosystemene.
- Iverksette nødvendige tiltak for å opprettholde levedyktige bestander og forbedre tilstanden til truede og sårbare arter i forvaltningen av Norskehavet.

BEDRE SITUASJONEN FOR SJØFUGLBESTANDENE

Sjøfuglbestandene i Norskehavet har for flere arter vist betydelig nedgang. Målet om levedyktige bestander vurderes som ikke nådd for artene lomvi, krykkje og lunde.

Regjeringen vil:

- Utarbeide en nasjonal handlingsplan for å bedre situasjonen for sjøfuglbestandene, inkludert en vurdering av om enkelte sjøfuglarter bør få status som prioritert art.
- Videreføre kunnskapsoppbygging om sjøfugl gjennom kartleggings- og overvåkingsprogrammet SEAPOP.

FREMMEDE ARTER

Norskehavet har foreløpig få fremmede arter, men klimaendringer og økt marin aktivitet som blant annet skipsfart øker risikoen for spredning og etablering av nye fremmede arter som kan være skadelige for det naturlige økosystemet.

Regjeringen vil:

- Øke kunnskapen om spredning og effekter av fremmede arter i norske havområder.

REDUSERE FORURENSNING

Overvåkingen av forurensningssituasjonen i Norskehavet viser at den fremdeles generelt er god, selv om betydelige mengder miljøgifter fraktes inn i Norskehavet med luft- og havstrømmer.

Regjeringen vil:

- Øke kunnskapen om kildene til og effekter av miljøgifter i marine organismer.
- Arbeide for å redusere tilførsler av miljøgifter til Norskehavet blant annet gjennom strengere internasjonalt regelverk for bruk og utslipp.
- Videreføre arbeidet med nullutslippsmålet for petroleumsvirksomheten.
- Styrke kunnskapen om påvirkning og effekter av undervannsstøy på fisk og sjøpattedyr og etablere overvåking under forvaltningsplanene av undervannsstøy.

TRYGG SJØMAT

Nivået av forurensning i sjømat er generelt under grenseverdiene for mattrygghet, og sjømat fra Norskehavet er i hovedsak vurdert som trygg.

Regjeringen vil:

- Sikre sjømattrygghet blant annet gjennom å videreføre overvåking av uønskede stoffer i sjømat.
- Øke kunnskapen om uønskede stoffer og næringsstoffer i lite utnyttede og i nye arter til bruk i mat- og fôrproduksjon.
- Styrke kunnskapsgrunnlaget om forekomst og effekt av mikroplast i det marine miljøet og i sjømat.

BEKJEMPE MARIN FORSØPLING OG MIKROPLAST I HAVET

- Regjeringen vil – i den varslede stortingsmeldingen om avfallspolitikk og den sirkulære økonomien
- redegjøre for tiltak for å forebygge nasjonale

tilførsler av avfall til havmiljøet, herunder oppfølging av gjennomførte tiltaksanalyser mot marin forøpling og mikroplast.

SJØSIKKERHET OG BEREDSKAP MOT AKUTT FORURENSNING

Siden forvaltningsplanen fra 2009 har forebyggende tiltak redusert sannsynligheten for skipsulykker.

Regjeringen vil:

- Følge opp tiltakene i Meld. St. 35 (2015–2016), i tråd med Stortingets behandling av meldingen.

Styrke kunnskapsgrunnlaget – kartlegging, forskning og overvåking

Regjeringen vil:

- Videreføre kartleggingen av havbunnen gjennom MAREANO-programmet.
- Ta i bruk Artsdatabankens type- og beskrivelsessystem, Natur i Norge, i kartlegging av marine naturtyper.
- Videreutvikle overvåkingssystemet for økosystemene og miljøtilstanden i havområdene, og samordne dette med OSPARs overvåkingssystem.
- Øke kunnskapen om økosystembasert forvaltning og sammenhenger i de marine økosystemene.
- Styrke kunnskapen om forebygging av akutte hendelser som kan medføre forurensning.
- Øke kunnskapen om samfunnsmessige og samfunnsøkonomiske problemstillinger knyttet til havmiljøforvaltning.
- Fortsette arbeidet med å utvikle nettbasert formidling av informasjon og kunnskap knyttet til forvaltningsplanene for havområdene.

Videreutvikling av forvaltningsplansystemet – ny frekvens for oppdatering og revidering av forvaltningsplanene

En revidering med innhenting av ny kunnskap minimum hvert tolvte år – og en oppdatering for å sjekke måloppnåelse og vurdere virkemiddelbruken hvert fjerde år – vil sikre at forvaltningsplanene for havområdene både er forutsigbare, dynamiske og inneholder oppdaterte avveininger.

Regjeringen vil:

- Legge frem en revidering av forvaltningsplanen for Barentshavet – Lofoten i 2020.
- Legge frem revideringer av de helhetlige og økosystembaserte forvaltningsplanene for havområdene minimum hvert tolvte år, og oppdatere dem hvert fjerde år.

Internasjonalt samarbeid

Norge skal fortsatt bidra til at betydningen av en helhetlig og økosystembasert havforvaltning blir tillagt tilstrekkelig vekt i internasjonalt klima- og havmiljø samarbeid.

Regjeringen vil:

- Videreføre havmiljø samarbeidet i OSPAR.
- Bidra til å styrke samarbeidet om forvaltningstiltak i NEAFC, herunder om vern av sårbare områder for fiskeriaktivitet.
- Styrke det nordiske havmiljø samarbeidet.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Per Rune Henriksen, Anna Ljunggren, Audun Otterstad og Terje Aasland, fra Høyre, Tina Bru, Odd Henriksen, Eirik Milde og Torhild Aarbergstø, fra Fremskrittspartiet, Jan-Henrik Fredriksen og Øyvind Korsberg, fra Kristelig Folkeparti, Rigmor Andersen Eide, fra Senterpartiet, Marit Arnstad, fra Venstre, lederen Ola Elvestuen, fra Sosialistisk Venstreparti, Heikki Eidsvoll Holmås, og fra Miljøpartiet De Grønne, Rasmus Hansson, viser til at de faglige grunnlaget for oppdateringen konkluderer med at miljøtilstanden i Norskehavet fortsatt er god, men at den er utsatt for et stadig økende press.

Komiteen vil påpeke at klimaendringer, miljøgifter, marin forøpling og næringsaktiviteter påvirker fugle- og fiskebestander. Komiteen har merket seg at det for enkelte sjøfuglbestander har vært store bestandsendringer og at lomvi, krykkje og lundefugl har hatt en svært sterk tilbakegang, men at havsule imidlertid er en art som har økt kraftig siden 80-tallet. Komiteen viser til at regjeringen vil utarbeide en nasjonal handlingsplan for å bedre situasjon for sjøfuglbestandene som en oppfølging av Stortingets vedtak i Innst. 294 S (2015–2016) om naturmangfold, inkludert en vurdering av om enkelte sjøfuglarter bør få status som prioritert art.

Komiteen viser til at fiskebestandene i Norskehavet domineres av de tre pelagiske fiskeartene norsk vårgytende sild, nordøstatlantisk makrell og kolmule. Komiteen har merket seg at disse fiskeartene er svært mobile, og ingen av de tre artene lever hele livet i Norskehavet. Komiteen viser til at fiskeriaktiviteten i Norskehavet er regulert og forvaltes på en bærekraftig måte. Komiteen er oppmerksom på at forskning viser at varmere hav medfører at biomasse trekker nordover og inn i Barentshavet. Derfor mener komiteen at det er viktig at oppfølgingen av forvaltningsplan for Norskehavet sikrer en

bærekraftig og økosystembasert forvaltning av de sårbare naturverdiene i Norskehavet.

Komiteen viser til at faggrunnlaget og regjeringens forslag til tiltak langt på vei er en videreføring av allerede vedtatt politikk. Det er identifisert en rekke områder som trenger økt beskyttelse mot forurensing og marin forsøpling, og områder som er særlig utsatt for klimaendringer og havforsuring. Særlig bekymringsfullt er nedgang i sjøfugl- og fiskebestander. Komiteen er enig i at de særlige verdifulle og sårbare områdene (SVO) må sikres mot aktivitet som truer områdenes økologiske funksjoner og naturmangfold. Komiteen viser til at områdene derfor sikres med tiltak gjennom bl.a. etableringen av flere marine verneområder.

Komiteen viser til at siden forvaltningsplanen for Norskehavet, St.meld. nr. 37 (2008–2009) Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Norskehavet, ble lagt frem og behandlet i Stortinget, har kunnskapen om havbunnen spesielt i de særlige verdifulle og sårbare områdene (SVO) blitt styrket og bekreftet gjennom MAREANO. Komiteen viser innledningsvis til at forvaltningen har som mål å minimere de negative sidene ved påvirkning som blant annet fiskeri kan ha, og viser videre til et vellykket tiltak som forskriften fra 2011 om forbud mot fiske med bunnredskaper i områder dypere enn 1 000 meter har hatt.

Komiteen viser videre til at det har kommet ny kunnskap om blant annet sjøfuglbestandene, korallforekomster, svampforekomster, sjøfjærkolonier og marin forsøpling.

Komiteen viser til at petroleum er den klart største næringen i Norskehavet, etterfulgt av fiskeri, havbruk, skipstrafikk og turisme.

Komiteen har merket seg at meldingen også omtaler framtidige næringer som fiske på nye arter, havbruk, taredyrking, vindkraft og mineralutvinning. Komiteen er enig i at det er potensial for nye næringer når kunnskapen om disse aktivitetene er utredet og i tråd med forvaltningsplanens hovedformål om å legge til rette for verdiskaping gjennom bærekraftig bruk som opprettholder økosystemenes struktur, virkemåte, produktivitet og naturmangfold.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, er enig i at rammene fra forvaltningsplanen for Norskehavet, St.meld. nr. 37 (2008–2009), og petroleumspolitikken, som ble fastlagt i Meld. St. 28 (2010–2011), Innst. 143 S (2011–2012), skal videreføres.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne vil

trekke frem at forvaltningsplanen for Norskehavet, St.meld. nr. 37 (2008–2009), presiserer at det i de særlig verdifulle og sårbare områdene skal tas særlige hensyn i forvaltningen. Disse medlemmer viser til at dette innebærer at det skal legges særlig vekt på kunnskapsoppbygging og konsekvensutredninger og vises varsomhet med aktivitet. Med bakgrunn i dette etablerer forvaltningsplanen for Norskehavet, St.meld. nr. 37 (2008–2009), rammer for petroleumsvirksomhet som innebærer at det ikke skal utlyses nye konsesjoner eller settes i gang åpningsprosesser i områdene Mørebankene, den nordlige delen av kystsonen, Froan/Sularevet, Jan Mayen/Vesterisen og Den arktiske front. Disse medlemmer understreker at disse begrensningene må ligge fast.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne vil peke på at verden har funnet mer fossil energi enn det som kan utvinnes dersom vi skal unngå de mest katastrofale konsekvensene av klimaendringene. Derfor må Norge la olje og gass bli liggende til beste for klima og i respekt for framtidige generasjoner.

Disse medlemmer går imot utbygging av nye felt og nye konsesjonsrunder. Disse medlemmer vil derfor si nei til all ny tildeling av letearealer til oljeindustrien.

Særlig verdifulle områder (SVO)

Komiteen har merket seg beskrivelsen av særlig verdifulle og sårbare områder (SVO) i denne meldingen, og anerkjenner definisjonen av disse områdene som «områder som har vesentlig betydning for det biologiske mangfoldet og den biologiske produksjonen i havområdet, også utenfor områdene selv». Komiteen merker seg videre at forvaltningsplanen understreker at særlig verdifulle og sårbare områder ikke gir direkte virkninger i form av begrensninger for næringsaktivitet, men signaliserer viktigheten av å vise særlig aktsomhet i disse områdene.

Komiteen vil trekke frem at Norge har – under OSPAR-konvensjonen for beskyttelse av det marine miljø i Nordøst-Atlanteren og FNs konvensjon om biologisk mangfold – sluttet seg til målet om opprettelse av et nettverk av «marine protected areas» (MPAs), som skal gi vern eller annen beskyttelse av utvalgte marine områder. Dette skal skje ved opprettelse av et økologisk sammenhengende nasjonalt nettverk av godt forvaltede MPA-områder.

Komiteen merker seg videre at regjeringen tidligere har varslet at status og plan for arbeidet med marint vern i Norge skal redegjøres for i den oppdaterte forvaltningsplanen for Norskehavet. Komiteen har merket seg at det i meldingen ikke er avgjort

vernestatus for de foreslåtte områdene, men at det er satt i gang arbeid med en plan for det videre arbeidet med marine verneområder i Norge, uten at noen tidsplan for dette arbeidet er beskrevet.

Komiteen viser til at forvaltningsplanen trekker frem at enkelte av disse områdene i dag er vernet under havressursloven, men komiteen vil understreke at dette vernet kun gjelder for fiskerivirksomhet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, viser til at vern av særlig sårbar natur i disse områdene må skje etter naturmangfoldloven og internasjonale konvensjoner, for eksempel gjennom å gi områdene status som marine verneområder.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ønsker å fremheve at forvaltningsplanen for Norskehavet fra 2009 la begrensninger på industriell virksomhet, inkludert petroleumsvirksomhet, i områdene i Norskehavet som er definert som særlig verdifulle (SVO). I meldingen ble det understreket at en ny vurdering av hvorvidt områdene skulle åpnes for petroleumsaktivitet, skal legge vekt på opparbeidet ny kunnskap om området.

Disse medlemmer understreker at den oppdaterte forvaltningsplanen beskriver vesentlig ny kunnskap om en rekke av SVO, blant annet med funn av nye korallforekomster i de sårbare områdene Froan/Sularevet og Iverryggen, samt nye svampsamfunn og sjøfjærkolonier. Disse medlemmer mener på dette grunnlag det er uheldig at den oppdaterte forvaltningsplanen åpner for å igangsette petroleumsaktivitet i disse særlig verdifulle områdene i deler av året, ettersom det både er tilkommet ny kunnskap om verneverdige naturverdier, samtidig som prosessen med endelig avklaring av marint vern for områdene er under utarbeidelse.

Disse medlemmer mener den nye kunnskapen som er tilkommet om SVO i Norskehavet, tilsier at dette er områder som har større krav på beskyttelse nå enn ved forrige oppdatering av forvaltningsplanen, og at områdene således bør vernes mot petroleumsvirksomhet.

På dette grunnlag fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om at det ikke åpnes for petroleumsvirksomhet, inkludert leting og seismikkskyting, i de særlig verdifulle områdene i Norskehavet.»

«Stortinget ber regjeringen om at områdene som er definert som særlig verdifulle områder i Norskehavet, må prioriteres for nasjonalt vern gjennom nasjonal strategi for marint vern.»

Disse medlemmer viser til at oppdateringen av forvaltningsplanen fastslår at klimaendring og havforsuring ventes å medføre store endringer i marine økosystemers oppbygging og funksjon. Dette er en svært dramatisk beskjed. Disse medlemmer viser til at konsekvensene av fossil energiutvinning og bruk av petroleum dermed peker seg ut som de største truslene mot økosystemene i Norskehavet.

Disse medlemmer viser til de ferske rapportene fra Arctic Monitoring and Assessment Programme, som ble presentert i april i år, der det framkommer at Arktis vil kunne få fundamentale endringer i temperatur og isdekke fram mot 2050, selv med full etterlevelse av Paris-avtalen. Disse rapportene viser at temperaturen i Arktis ifølge «business as usual»-scenarioet til FNs klimapanel kan bli 12 grader høyere i Arktis i 2100 enn den var for 20–30 år siden, men kan begrenses til 6 grader dersom utslippene kuttes raskt og betydelig.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne viser til forvaltningsplanens formål, som er å «legge til rette for verdiskapning gjennom bærekraftig bruk av ressurser og økosystemtjenester, og samtidig opprettholde økosystemenes struktur, virkemåte, produktivitet og naturmangfold». I lys av regjeringens egen beskrivelse av miljøtilstanden i Norskehavet, og de nyere rapportene om den dramatiske oppvarmingen av Arktis, er det oppsiktsvekkende at regjeringen presenterer få konkrete kort- og langsiktige tiltak for å beskytte disse økosystemene.

Disse medlemmer mener det er lite tilfredsstillende at regjeringens forslag til tiltak basert på denne kunnskapen er fortsatt overvåking og kortsiktige, tradisjonelle forvaltningstiltak. Meldingen inneholder ingen analyser av de langsiktige konsekvensene av de endringene som varsles innledningsvis, og ingen reell drøfting av hvilke konsekvenser denne kunnskapen bør få for faktorene som skaper disse endringene, inklusive norsk oljevirksomhet.

Disse medlemmer understreker at hensynet til klodens klima og de sårbare økosystemene i Arktis tilsier at oljebransjen ikke får tilgang til noen nye leteområder på norsk sokkel, og at norsk oljeutvinning bør fases ut til fordel for bærekraftige næringer.

Marine verneområder

Komiteen viser til at regjeringen har varslet at arbeidet med en plan for det videre arbeidet med ma-

rine verneområder i Norge er satt i gang, men uten at noen tidsplan for dette arbeidet er beskrevet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, har merket seg at det ikke er redegjort for oppfølging av arbeidet med marine verneområder for Norskehavet i den framlagte oppdateringen av forvaltningsplanen, som det ble lagt grunnlaget for allerede i planen fra 2009.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, mener at faggrunnlaget og de 36 kandidatområdene som ble kartlagt i 2004, skal legges til grunn for det videre arbeidet med marine verneområder sammen med ny kunnskap som er tilkommet i SVO i Norskehavet, og at det skal legges fram en plan for arbeidet med marine verneområder.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, merker seg at 13 år etter kartleggingen av de 36 kandidatområdene til marine verneområder er ennå ikke arbeidet med å utarbeide en helhetlig marin verneplan iverksatt, og at regjeringen ikke har satt noen tidsplan for det videre arbeidet.

Komiteen viser til at regjeringen vil utarbeide en plan for det videre arbeidet med marint vern. Komiteen vil understreke at dette arbeidet må skje i nær dialog med lokale myndigheter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at i prosesser med marine verneplaner i kystnære områder skal berørte kommuners og fylkeskommuners synspunkter vektlegges.

Komiteens medlem fra Senterpartiet forutsetter – når det gjelder kystsonen og fjordene – at vern ikke foreslås uten at de berørte kommunene er enig i de aktuelle verneplanene. Dette medlem vil peke på at marint vern i fjordene ofte vil berøre både arealforvaltning, næringsinteresser og privat eiendom.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn at marint vern i kystsonen og fjordene først kan bli aktuelt hvis de berørte kommunene støtter verneplanene.»

Dette medlem viser til at flere områder i kystsonen og i fjorder i Trøndelag og Nordland er inne i en verneprosess, og at regjeringen i meldingen varsler at man vil gå videre med utarbeidelsen av en plan for marint vern. Dette medlem er kjent med at både Skarnsundet og Børgin er aktuelle områder for vern. Dette medlem er av den oppfatning at disse områdene ikke skal kunne vernes uten at de berørte kommunene gir sin tilslutning til de verneplanene som foreslås. Dette medlem vil peke på at marint vern som ikke har oppslutning i de berørte kommunene, vil bety unødige konflikter knyttet til verneprosessen.

Dette medlem foreslår følgende:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at et eventuelt vern av Skarnsundet og Børgin ikke gjennomføres uten at planene har tilslutning fra de berørte kommunene.»

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne støtter forslaget om at de 36 kandidatområdene som ble kartlagt i 2004, må etableres som marine verneområder gjennom regjeringens igangsatte plan for arbeidet med marine verneområder, men vil understreke at dette langt ifra er nok til å oppfylle Norges forpliktelser under Aichi-mål 11 – om å verne 10 pst. av norske havområder innen 2020. Disse medlemmer viser til at Norge til nå kun har vernet 1 pst. av havområdene, og at vi ved å verne alle de 36 kandidatområdene kun vil nå en andel på 4 pst. marint vern.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en nasjonal strategi for marint vern som oppretter et økologisk sammenhengende nasjonalt nettverk av marine verneområder, med de vernebestemmelser som følger av naturmangfoldloven, i løpet av høstsesjonen 2017.»

«Stortinget ber regjeringen inkludere marine verneområder i hele Norges økonomiske sone i den nasjonale strategien for marint vern, slik at Norge kan nå målet om 10 pst. marint vern innen 2020.»

Komiteens medlemmer fra Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne vil påpeke at det haster med å utarbeide en nasjonal strategi for marint vern, som etablerer verneområder i hele Norges økonomiske sone, hvis vi skal klare å oppfylle våre internasjonale forpliktelser innen 2020. Disse medlemmer vil særlig understreke at konvensjonen om biologisk

mangfold (Aichi) som Norge har sluttet seg til, viser til behovet for å verne et representativt utvalg av områder, inkludert områder utenfor territorialfarvannet:

«Protected areas could be complemented by limits to processes and activities harmful to biodiversity that are under the jurisdiction or control of Parties, including in areas beyond national jurisdiction, while ensuring that such limits do not infringe on the rights of indigenous or local communities, or vulnerable populations.»

Disse medlemmer vil også understreke at marint vern må forstås som vern mot all skadelig aktivitet i våre mest sårbare havøkosystemer, og at områder med vern i kun deler av året eller kun mot enkelte skadelige aktiviteter dermed ikke bidrar til å oppfylle forpliktelsen om 10 pst. marint vern.

Disse medlemmer vil understreke at Norge i tillegg til å være forpliktet gjennom biomangfoldkonvensjonen også er forpliktet gjennom OSPAR-konvensjonen til å verne områder i hele vår økonomiske sone. Disse medlemmer viser videre til at regjeringen på side 82 i denne stortingsmeldingen, under omtalen av marine verneområder, skriver:

«Områdene skal – sammen med arealer som er beskyttet etter annet lovverk – danne et nettverk av vernede og beskyttede områder som skal ta vare på økosystemer og naturverdier.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne vil understreke at marine verneområder er områder som er beskyttet etter naturmangfoldloven. Områder som er beskyttet etter andre typer lovverk, kan dermed ikke inngå som en del av Norges forpliktelse om å verne 10 pst. av våre havområder.

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne mener det er svært beklagelig at hverken denne eller foregående regjering har vist vilje til å sikre marine verneområder i de fiskerike og sårbare havområdene i Norskehavet.

Mørebankene

Komiteen viser til at alle de tre bankeområdene Mørebankene, Haltenbanken og Sklinnabanken er kjerneområder for gyting og tidlig oppvekst for sild og sei. Silda gyter på bunnen og må ha spesielt sammensatte bunnforhold. De samme gytefeltene brukes fra år til år. Mørebankene er også, slik komiteen ser det, et spesielt viktig gyte- og oppvekstområde for nordøstarktisk torsk og hyse.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne,

vil allerede nå signalisere at Mørebankene utpeker seg som særlig aktuelle for marine verneområder etter naturmangfoldloven og internasjonale konvensjoner.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne mener at det ikke skal iverksettes petroleumsvirksomhet i området i påvente av at dette er vurdert.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at Mørebankene er et av de aller viktigste områdene i Norskehavet for utøvelse av fiske. Sökkelen er her relativt smal, og de viktigste fiskefeltene har relativt god tilgjengelighet for kystfiskeflåten. Her vil det være en viss aktivitet gjennom hele året. Det fiskes i hovedsak etter sei, sild, breiflabb og makrell i området. Disse medlemmer viser til at ved endring i vandringsmønsteret for makrell vil også fiskeriaktiviteten endres.

Disse medlemmer viser til meldingen, hvor regjeringen bemerker følgende:

«Mørebankene:

– Rammene for Mørebankene videreføres.

Regjeringen har i henhold til samarbeidsavtalen ikke vurdert rammene på nytt.

Regjeringen vil foreta en slik vurdering dersom det er politisk grunnlag for det, og eventuelt komme tilbake til Stortinget med saken.»

Disse medlemmer støtter dette.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til samarbeidsavtalens punkt 4, bokstav c om ikke å åpne for petroleumsvirksomhet eller konsekvensutrede iht. petroleumsloven, i havområdene på Mørefeltene.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne viser til at deler av blokk 63/05 i tildelingen i forhåndsdefinerte områder i 2016 ligger innenfor området som er definert som Mørefeltet. Disse medlemmer vil understreke at disse områdene ikke skal åpnes for petroleumsvirksomhet.

Disse medlemmer foreslår:

«Stortinget ber regjeringen sikre de særlig verdifulle områdene (SVO) i Norskehavet frem til status for de marine verneområdene er avklart gjennom en nasjonal marin verneplan. Inntil dette skal det ikke tillates petroleumsvirksomhet i Møreblokkene.»

Froan, Sularevet og Iverryggen

Komiteen viser til at regjeringen åpner for at det kan igangsettes leteboring eller at det legges ut

nye utvinningstillatelser for petroleumsvirksomhet i flere av de områdene som er omtalt som særlig verdifulle og sårbare områder (SVO) i forvaltningsplanen. Dette er områder hvor det bl.a. er funnet nye og viktige korallforekomster, som ved Sularevet og Iverryggen. Ved Sularevet har det blitt dokumentert mer enn 15 korallrev utenfor verneområdet siden 2012. Ved Froan har en rekke av fiskebestandene sine gyte- og leveområder. Dette gir også et viktig næringsgrunnlag for andre arter i området. Komiteen viser til at det i alle disse områdene er innført restriksjoner på bruk av bunnredskaper.

Komiteen viser til at flere SVO som omtales i meldingen, ble foreslått som marine verneområder i forvaltningsplanen for Norskehavet fra 2009, men at vernestatus for disse områdene enda ikke er klargjort. Dette gjelder blant annet områdene Iverryggen og Froan/Sularevet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, foreslår:

«Stortinget ber regjeringen om å følge opp arbeidet med en helhetlig nasjonal plan for marine verneområder og prioritere områdene som er definert som særlig verdifulle og sårbare (SVO) i dette arbeidet. Stortinget ber regjeringen legge fram en egen sak om dette senest i 2020».

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, ber om at det i forbindelse med revidering av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten legges fram en nasjonal marin verneplan for alle de norske havområdene med de vernebestemmelsene som følger av naturmangfoldloven og internasjonale konvensjoner, innen 2020.

På denne bakgrunn fremmer dette flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre de særlige verdifulle områdene (SVO) i Norskehavet frem til status for de marine verneområdene er avklart gjennom en nasjonal marin verneplan. I påvente av dette videreføres definisjonen av dette området og rammene for aktivitet som ble fastsatt i den i dag gjeldende forvaltningsplan for Norskehavet (St.meld. nr. 37 (2008–2009))».

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, foreslår:

«Stortinget ber regjeringen ikke iverksette petroleumsvirksomhet, inkludert leting og seismikkskyting i Froan/Sularevet og Iverryggen, fram til en helhetlig marin verneplan for alle de norske havområdene er lagt frem for Stortinget.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprette Froan, Sularevet og Iverryggen som petroleumsfrie områder.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at Froan representerer et viktig transekt fra kyst til hav. Flere fiskebestander, blant annet norsk vårgytende sild, gyter innenfor dette området, noe som også gir et godt næringsgrunnlag for andre arter. Disse medlemmer viser til at Froan er en viktig yngleplass for selartene havert og steinkobbe og et sentralt næringsområde for mange arter sjøfugl både i og utenfor hekketiden, særlig for kystbundne arter som storskarv, toppskarv, marine dykkender, sildemåke og teist.

Disse medlemmer vil bemerke at Sularevet er identifisert som særlig verdifullt på grunn av viktige forekomster av korallrev bestående av arten øyekorall (*Lophelia pertusa*).

«Froan/Sularevet:

- Ingen leteboring i oljeførende lag i gyteperioder og i hekke- og myteperioder (1. mars til 31. august).
- Ingen i leteboring i oljeførende lag i kystsonen mellom Froan og Sularevet i yngleperiode for havert (1. september til 15. november).

Særlig for Sularevet:

- Nye utvinningstillatelser skal iverksette nødvendige tiltak for sikre at korallrevet Sularevet ikke skades av petroleumsaktivitet. Det må påregnes særlige krav for å unngå direkte fysisk skade på revene fra bunninnretninger og ankerkjettinger, nedslamming fra borekaks (steinmasse fra borehullet) og forurensning fra produsert vann (vann som følger med olje og gass fra reservoaret).
- HMS-regelverkets risikotilnærming innebærer at det i sårbare områder vil stilles strengere krav til virksomheten for å unngå skade.»

Disse medlemmer støtter dette.

Disse medlemmer viser til at Iverryggen er vurdert som særlig verdifull på grunn av viktige forekomster av korallrev. En del viktige arter som vanlig uer, lange, brosme og sei er tilknyttet revet. Disse medlemmer vil bemerke at området ble beskyttet mot bruk av bunnredskaper i 2003.

Disse medlemmer viser til Meld. St. 35 (2016–2017), hvor regjeringen bemerker følgende:

«Iverryggen:

- Nye utvinningstillatelser skal iverksette nødvendige tiltak for å sikre at korallrevet Iverryggen ikke skades av petroleumsaktivitet. Det må påregnes særlige krav for å unngå direkte fysisk skade på revene fra bunninnretninger og ankerkjettinger, nedslamming fra borekaks (steinmasse fra borehullet) og forurensning fra produsert vann (vann som følger med olje og gass fra reservoaret).
- HMS-regelverkets risikotilnærming innebærer at det i sårbare områder vil stilles strengere krav til virksomheten for å unngå skade.
- Ingen leteboring i oljeførende lag i gyteperioder 1. februar til 1. juni.»

Disse medlemmer støtter dette.

Iskanten

Vesterisen er et drivisområde som dannes hver vinter langs østkysten av Grønland, mellom Jan Mayen og Svalbard, og komiteen viser til at det er utpekt som ett av 12 særskilte verdifulle og sårbare områder (SVO) i Norskehavet.

Komiteen viser til at iskantsonen er det viktigste biologiske området i Arktis. Når iskanten trekker seg mot nord om våren og sommeren, følges den av en eksplosjon av liv. Vesterisen og hele dette området defineres som et særlig verdifullt og sårbart område i forvaltningsplanen. Her lever bl.a. selarter som klappmyss og grønlandssel, som er avhengige av veksten rundt iskantsonen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at det i Meld. St. 20 (2014–2015) og i forvaltningsplanene fra 2006 og 2011 ble brukt betegnelsen «iskanten» om det særlig verdifulle og sårbare området hvor overgangssonen mellom åpent hav og tett drivis beveger seg frem og tilbake i løpet av en årlig syklus. Disse medlemmer viser videre til at «iskantsonen» brukes som en betegnelse på selve naturfenomenet iskanten som sådan.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, merker seg at meldingen inkluderer en ny kartfesting av området Vesterisen, også kalt iskanten. Dette er et område som ble omtalt – men ikke kartfestet – i forvaltningsplanen fra 2009. Flertallet er noe overrasket over at regjeringen nå foretar en endring av iskantsdefinisjonen uten at det er gjennomført noen nye faglige vurderinger i dette området, og flertallet mener dette er en svekket beskyttelse av disse områdene.

Komiteen viser til merknader om definisjonen av iskanten i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 20 (2014–2015), der det i Innst. 383 S (2014–2015) ble understreket at en eventuell ny definisjon av iskanten skjer ved neste helhetlige revidering av forvaltningsplan for Barentshavet i 2020. Komiteen mener at en eventuell ny avgrensning av iskantsonen knyttet til Vesterisen også tas i denne forbindelse.

Komiteen foreslår:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn at en eventuell ny definisjon av iskanten skal skje med utgangspunkt i en helhetlig revidering av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revideringen av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten legge frem en faglig oppdatert avgrensning av hele iskantsonen inkludert Vesterisen, basert på best tilgjengelig vitenskapelig kunnskap. I påvente av dette videreføres definisjonen av dette området og rammene for aktivitet som ble fastsatt i den i dag gjeldende forvaltningsplan for Norskehavet (St.meld. nr. 37 (2008–2009)).»

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne viser til at iskantsonen er den viktigste biologiske sonen for livet i Arktis, og det stedet i Arktis hvor klimændringene kommer til å ha størst negativ innvirkning på miljøet. Industriell aktivitet her kan ha helt ødeleggende konsekvenser. Hoppekrepsene som oppstår i hopetall i iskantsonen, er både den biologiske motoren og «flaskehals» i hele det høyarktiske økosystemet. Disse medlemmer viser til at forskning tyder på at hoppekrepsen *C. hyperboreus* er svært sårbar for oljeforurensning, mer enn hva som tidligere er antatt. På grunn av hoppekrepsens dominerende og avgjørende rolle i den høyarktiske marine næringskjeden, vil et utslipp av olje true alle nivåer i næringskjeden.

Disse medlemmer viser til at både akutt og kronisk oljeforurensning ved iskantsonen vil kunne medføre langt større økologiske konsekvenser enn i andre havområder. Mange arter som lever i iskanten, er truet av utryddelse. Det gjelder grønlandshvalen, flere selarter, hvalross, ismåke og isbjørn. Dette er et

sted hvor risikoen forbundet med olje- og gassvirksomhet ikke må komme på toppen av klimatrusselen.

Disse medlemmer vil påpeke at det er viktig å forvalte havområder i sin helhet på en bærekraftig måte, uavhengig av grad av naturverdier mellom områder. For enkelte områder med særlig verdifulle og sårbare naturverdier, og som bidrar med viktige økosystemtjenester, er den eneste forvaltningen som kan sies å være bærekraftig, et totalt vern mot risikofylt industriell virksomhet. Disse medlemmer fremhever at dette gjelder særlig for iskantsonen.

Disse medlemmer viser for øvrig til innstillingen om Kristelig Folkepartis representantforslag om marine verneområder i Arktis og føre-var-prinsippet ved all virksomhet i tidligere helt eller delvis islagte områder, jf. Dokument 8:36 S (2016–2017) og Innst. 241 S (2016–2017).

Disse medlemmer foreslår:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revideringen av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten legge frem en faglig oppdatert avgrensning av hele iskantsonen, inkludert 'Vesterisen', basert på best tilgjengelige vitenskapelige kunnskap.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at det ikke tillates petroleumsvirksomhet i iskantsonen i området som omfattes av forvaltningsplan for Norskehavet.»

Disse medlemmer ønsker å trekke frem at det tidligere har vært stor diskusjon rundt hvordan iskanten i norske farvann skal defineres og kartfestes, og at Stortinget i 2015 sendte Meld. St. 20 (2014–2015) Oppdatering av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten med oppdatert beregning av iskanten, tilbake til regjeringen – med vedtak om å komme tilbake til Stortinget med en helhetlig revidering av forvaltningsplanen for Barentshavet. Denne reviderte forvaltningsplanen er ventet i 2020.

Disse medlemmer vil understreke at klima- og miljøminister Vidar Helgesen senest i mars i inneværende år (2017) i et brev til komiteen, skrev at:

«En ny vurdering av hvordan de særlig verdifulle og sårbare områdene ved iskantsonen, polarfronten og havområdene rundt Svalbard kan avgrenses, vil bli gjort som en del av det faglige arbeidet frem mot revidering av forvaltningsplanen i 2020.»

Disse medlemmer stiller seg derfor uforstående til at den oppdaterte forvaltningsplanen for Norskehavet nå foreslår å kartfeste iskanten i Norskehavet, det særlig verdifulle området Vesterisen, på bakgrunn av samme definisjon av iskanten som Stortinget tidligere har avvist. Disse medlemmer vil også påpeke at det ikke noe sted i den oppdaterte for-

valtningsplanen fremkommer hvilken definisjon som er lagt til grunn for kartfestingen av iskanten, og at dette er informasjon som kun fremkommer gjennom medieuttalelser fra statssekretær Lars Andreas Lunde i saken.

Disse medlemmer mener videre at en uheldig konsekvens av å bruke den definisjonen som nå er lagt til grunn, er at SVO-området Vesterisen reduseres til et lite område nord for Jan Mayen, mens et større isområde mellom Grønland og Svalbard, som vanligvis er inkludert i det som defineres som Vesterisen, nå kun omtales som «havis i Norskehavet» og dermed blir stående uten omtale eller vern. Disse medlemmer vil fremheve at området Vesterisen utgjør viktige hekke-, myte- og næringsområder for sjøfugl, at det er et sentralt område for hvalarter som grønlandshval, narhval og hvithval, og at det er helt vesentlig for bestandene av grønlandssel og klappmyss. Iskanten er det aller mest sårbare området i Arktis og samtidig det området som danner grunnlaget for mye annet liv på grunn av sitt rike næringsgrunnlag med planteplankton og isalger.

Disse medlemmer vil også trekke frem konvensjonen om biologisk mangfold, hvor områder med særlig høyt biologisk mangfold, som iskantsonen i Arktis er, beskrives som områder det er særlig viktig å verne:

«It further implies that major efforts to expand marine protected areas would be required. A focus on representivity is crucial as current protected area networks have gaps, and some fail to offer adequate protection to many species and ecosystems. These gaps include many sites of high biodiversity value such as Alliance for Zero Extinction sites and Important Bird Areas. Particular emphasis is needed to protect critical ecosystems such as tropical coral reefs, sea-grass beds, deepwater cold coral reefs, seamounts, tropical forests, peat lands, freshwater ecosystems and coastal wetlands.»

Disse medlemmer vil videre påpeke at iskantens sårbarhet kombinert med dens viktige funksjon for livet i Arktis gjør det maktpåliggende å sikre at en definisjon for å kartfeste og avgrense området er basert på best tilgjengelige vitenskapelige kunnskap, og at prinsippet om føre-var-forvaltning legges til grunn.

Disse medlemmer støtter forslaget om at en miljøfaglig oppdatert definisjon av iskantsonen, både i Norskehavet og Barentshavet, etableres i forbindelse med revidert forvaltningsplan for Barentshavet som er ventet i 2020, men vil understreke at kartfestingen av Vesterisen i den oppdaterte forvaltningsplanen for Norskehavet dermed ikke kan bli stående slik regjeringen har foreslått den.

Disse medlemmer ber om at kartet på s. 38 i den oppdaterte forvaltningsplanen i Meld. St. 35 (2016–2017) skiftes ut med et kart hvor Vesterisen

defineres ut fra den i dag gjeldende definisjonen av iskanten.

På dette grunnlag fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om at en miljøfaglig oppdatert definisjon av iskantsonen, både i Norskehavet og i Barentshavet, etableres i forbindelse med revidert forvaltningsplan for Barentshavet, som er ventet i 2020. Det skal ikke åpnes for petroleumsvirksomhet i eller ved disse områdene.»

«Stortinget ber regjeringen om at kartene i den oppdaterte forvaltningsplanen skiftes ut med kart hvor Vesterisen defineres ut fra den i dag gjeldende definisjonen av iskanten.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne viser til at konsekvensen av regjeringens nye definisjon er at SVOen Vesterisen innskrenkes kraftig. Disse medlemmer understreker at regjeringens nye definisjon av iskantsonen gjør at et svært stort iskantområde mellom Svalbard og Grønland ikke får SVO-definisjon, på tross av at dette allerede var foreslått som SVO i Meld. St. 20 (2014–2015), som ble sendt i retur, og hvor regjeringen ble bedt om å komme tilbake til Stortinget med en helhetlig revidering av forvaltningsplanen for Barentshavet. Denne reviderte forvaltningsplanen er ventet i 2020.

Disse medlemmer stiller seg undrende til at forvaltningsplanen ikke redegjør for begrunnelsen for denne omfattende endringen, med potensielt store konsekvenser for bruken av disse havområdene, og understreker at regjeringens nye definisjon av Vesterisen, slik den fremkommer på side 38 i den oppdaterte forvaltningsplanen, ikke kan anerkjennes før den er nærmere begrunnet.

Disse medlemmer viser til den faglig begrunnede og oppdaterte avgrensingen av iskanten som Norsk Polarinstitutt laget i 2014. Polarinstituttet har på grunnlag av denne definisjonen frarådet utlysning av «iskantblokker» i forbindelse med 23. konsejnsrunde.

Disse medlemmer viser til at iskantsonen er av avgjørende betydning for å bevare økosystemene i Norskehavet. Derfor bør forvaltningsplanen for Norskehavet oppdateres med en godt faglig begrunnet kartfesting av iskantsonen. Disse medlemmer mener at det naturlige utgangspunktet er å bruke metoden som Polarinstituttet har brukt i sitt iskantnotat fra april 2015, sammen med en beskrivelse av viktigheten og sårbarheten av primærproduksjonen her.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen om at det ikke åpnes for petroleumsvirksomhet, inkludert leting og seismikkskyting, i de særlig verdifulle områdene i Norskehavet.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen om at områdene som er definert som særlig verdifulle områdene i Norskehavet, må prioriteres for nasjonalt vern gjennom nasjonal strategi for marint vern.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen sikre de særlig verdifulle områdene (SVO) i Norskehavet frem til status for de marine verneområdene er avklart gjennom en nasjonal marin verneplan. Inntil dette skal det ikke tillates petroleumsvirksomhet i Møreblokkene.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revideringen av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten legge frem en faglig oppdatert avgrensing av hele iskantsonen, inkludert «Vesterisen», basert på best tilgjengelige vitenskapelige kunnskap.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen sikre at det ikke tillates petroleumsvirksomhet i iskantsonen i området som omfattes av forvaltningsplan for Norskehavet.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen om at en miljøfaglig oppdatert definisjon av iskantsonen, både i Norskehavet og i Barentshavet, etableres i forbindelse med revidert forvaltningsplan for Barentshavet, som er ventet i 2020. Det skal ikke åpnes for petroleumsvirksomhet i eller ved disse områdene.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen om at kartene i den oppdaterte forvaltningsplanen skiftes ut med kart hvor Vesterisen defineres ut fra den i dag gjeldende definisjonen av iskanten.

Forslag fra Kristelig Folkeparti, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en nasjonal strategi for marint vern som

oppretter et økologisk sammenhengende nasjonalt nettverk av marine verneområder, med de vernebestemmelser som følger av naturmangfoldloven, i løpet av høstsesjonen 2017.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen inkludere marine verneområder i hele Norges økonomiske sone i den nasjonale strategien for marint vern, slik at Norge kan nå målet om 10 pst. marint vern innen 2020.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen opprette Froan, Sularevet og Iverryggen som petroleumsfrie områder.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen legge til grunn at marint vern i kystsonen og fjordene først kan bli aktuelt hvis de berørte kommunene støtter verneplanene.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen sørge for at et eventuelt vern av Skarnsundet og Børgin ikke gjennomføres uten at planene har tilslutning fra de berørte kommunene.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Tilrådingen II fremmes av Arbeiderpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Tilrådingen III fremmes av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Tilrådingen IV fremmes av Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet.

Tilrådingen V fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen om å følge opp arbeidet med en helhetlig nasjonal plan for marine verneområder og prioritere områdene som er definert som særlig verdifulle og sårbare (SVO) i dette arbeidet. Stortinget ber regjeringen legge fram en egen sak om dette senest i 2020.

II

Stortinget ber regjeringen sikre de særlige verdifulle områder (SVO) i Norskehavet frem til status for de marine verneområdene er avklart gjennom nasjonal marin verneplan. I påvente av dette videreføres definisjonen av området og rammene for aktivitet som ble fastsatt i den i dag gjeldende forvaltningsplan for Norskehavet (St.meld. nr. 37 (2008–2009)).

III

Stortinget ber regjeringen ikke iverksette petroleumsvirksomhet, inkludert leting og seismikkskyting i Froan/Sularevet og Iverryggen, fram til en helhetlig marin verneplan for alle de norske havområdene er lagt frem for Stortinget.

IV

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revideringen av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten legge fram en faglig oppdatert avgrensing av hele iskantsonen inkludert «Vesterisen», basert på best tilgjengelig vitenskapelig kunnskap. I påvente av dette videreføres definisjonen av dette området og rammene for aktivitet som ble fastsatt i den i dag gjeldende forvaltningsplan for Norskehavet (St.meld. nr. 37 (2008–2009)).

V

Stortinget ber regjeringen legge til grunn at en eventuell ny definisjon av iskanten skal skje med utgangspunkt i en helhetlig revidering av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten.

VI

Meld. St. 35 (2016–2017) – Oppdatering av forvaltningsplanen for Norskehavet – vedlegges protokollen.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 8. juni 2017

Ola Elvestuen

leder

Anna Ljunggren

ordfører

